

Concepția programului de activitate a acad. Leonid CULIUC privind dezvoltarea AȘM în anii 2014-2018

Problema principală: cererea scăzută a rezultatelor științifice de către industrie, economie, societate, sistemul de administrare publică.

Funcția principală a Academiei de Științe a Moldovei consta în executarea cercetărilor fundamentale și aplicative, care ar sta la baza:

- dezvoltării sociale și culturale a statului,
- educației moderne, culturii și dezvoltării afacerilor bazate pe inovații,
- pregătirii potențialului didactic și științific uman calificat,
- expertizei deciziilor și proiectelor statale,
- elaborării direcțiilor prioritare pentru dezvoltarea potențialului tehnic și științific al Republicii Moldova.

Punctele forte ale AȘM:

- potențial științific uman calificat în diferite domenii,
- școli științifice moștenite,
- tradițiile științifice păstrate,
- principiile libertății, autoadministrării și democrației.

Scopul AȘM constă în păstrarea potențialului științific existent și dezvoltarea lui în folosul statului și societății.

Sarcinile AȘM:

- Identificarea echilibrului rezonabil și bine argumentat dintre cercetările fundamentale și aplicative,
- Identificarea și atragerea surselor alternative de finanțare a cercetării din economia reală.
- Debirocratizarea activității cercetătorilor

Obiectivul AȘM e să devină:

- instrument efectiv pentru dezvoltarea științifică și inovațională a statului,
- element de importanță majoră pentru societatea civilă și cultura generală a țării.

Academia este acel for științific suprem care trebuie să devină lider în elaborarea politicilor de dezvoltare a sectorului cercetare-dezvoltare-inovare (CDI), să propună programul de dezvoltare socială, economică și tehnologică a statului.

În realizarea acestor perspective este necesar să se implice specialiști din toate domeniile, deoarece nu există nici o țară în lume, care ar investi într-un singur domeniu și s-ar afla, grație unei astfel de strategii, în lista țărilor economic dezvoltate.

Cercetările în domeniul matematicii și fizicii stau la baza unor descoperiri și tehnologii progresive, și trebuie susținute și în continuare.

Mecanica, nanoștiința, informatica, energetica determină și influențează imaginea și baza materială a umanității de astăzi și de viitor și nu pot fi ignorate de Academia de Științe.

De dezvoltarea științelor medicale, biologice, chimice și agricole sunt legate așteptările umanității din secolul XXI, îndreptate spre dezvoltarea cunoștințelor fundamentale despre natură, substanțe, ființe vii, progresul în biotehnologii, medicină și farmaceutică, dezvoltarea tehnologiilor agricole și ecologice, asigurarea securității alimentare.

Cercetările în domeniul științelor pământului soluționează problemele legate de geologie, seismologie, minerit.

Importanța științelor sociale și umanistice nu poate fi subapreciată, ele influențează cultura generală, stabilitatea existenței, prioritățile dezvoltării echilibrate a societății.

Astfel, cercetările în toate aceste domenii trebuie să fie menținute și dezvoltate.

În cadrul instituțiilor de cercetare activează specialiști din diferite domenii, care trebuie să participe la elaborarea strategiei dezvoltării Republicii Moldova. Doar o viziune clară a direcției principale de dezvoltare a țării va permite rezolvarea sistemică și rațională a sarcinilor operative și de perspectivă. Deciziile politice și administrative trebuie să se bazeze pe analize științifice argumentate și calcule concrete ale urmărilor unor decizii pripite sau de interes personal. În acest context științei îi revine rolul determinant.

Altfel vorbind, soluționarea sarcinilor strategice, care stau în fața științei este imposibilă fără conștientizarea de către structurile puterii de stat și societate a rolului de formare sistemică și a locului special al sistemului de cercetare-dezvoltare în formarea societății moderne inovative și generarea mediului științific și tehnologic, de care în mare măsură depinde viitorul țării.

POTENȚIALUL ȘTIINȚIFIC UMAN

Cea mai valoroasă resursă a oricărei țări în general, și a sistemului de CDI în particular este potențialul intelectual. Din acest motiv AȘM trebuie să atragă o atenție deosebită cercetătorilor științifici, activitățile conducerii AȘM fiind orientate spre crearea condițiilor adecvate de lucru și trai și posibilităților de creștere profesională a acestora. O condiție indispensabilă pentru implementarea unei politici corecte în domeniul dezvoltării potențialului științific uman este recuperarea imaginii activității științifice.

Astăzi cercetătorii științifici în majoritatea cazurilor nu văd care ar fi perspectiva de creștere profesională în viitorul apropiat. Acest fapt cauzează migrarea cercetătorilor din CDI în alte domenii de activitate, precum și din Republica Moldova în alte țări, unde sistemul de stimulare este efectiv.

Succesul cercetărilor științifice depinde nu numai de cercetători, dar și de ingineri, laboranți, lucrători ai serelor etc. Este de obligația AȘM să elaboreze o politică de pregătire a acestor specialiști și poate chiar să creeze o rețea de pregătire a lor.

Pregătirea și atragerea în știință a tinerilor specialiști este o altă problemă actuată. Salariile din sectorul privat sunt incomparabile cu cele din CDI, astfel majoritatea tinerilor nu sunt dispuși să vină în știință. Pe agenda zilei rămâne și calitatea studiilor în universități. Nivelul de cunoștințe a absolvenților universităților nu întotdeauna corespunde cerințelor față de cercetători.

Totuși, motivul principal, care-i face pe tineri să rămână în știință este interesul față de ceva nou, încă necunoscut, perspectiva de efectuare a propriilor cercetări, puterea și unirea colectivului științific unde activează tînărul cercetător, echipamentul modern, posibilitățile de colaborare internațională.

Pentru a putea influența dezvoltarea socială și economică a țării, numărul de personal implicat în activitatea de CDI trebuie să crească anual cu cel puțin 500 de persoane per un milion populație. Dependența nivelului de dezvoltare a unei țări de numărul de personal implicat în CDI demonstrează Indicele de Dezvoltare Uman, calculat anual de UNDP (Fig. 1 și Fig. 2).

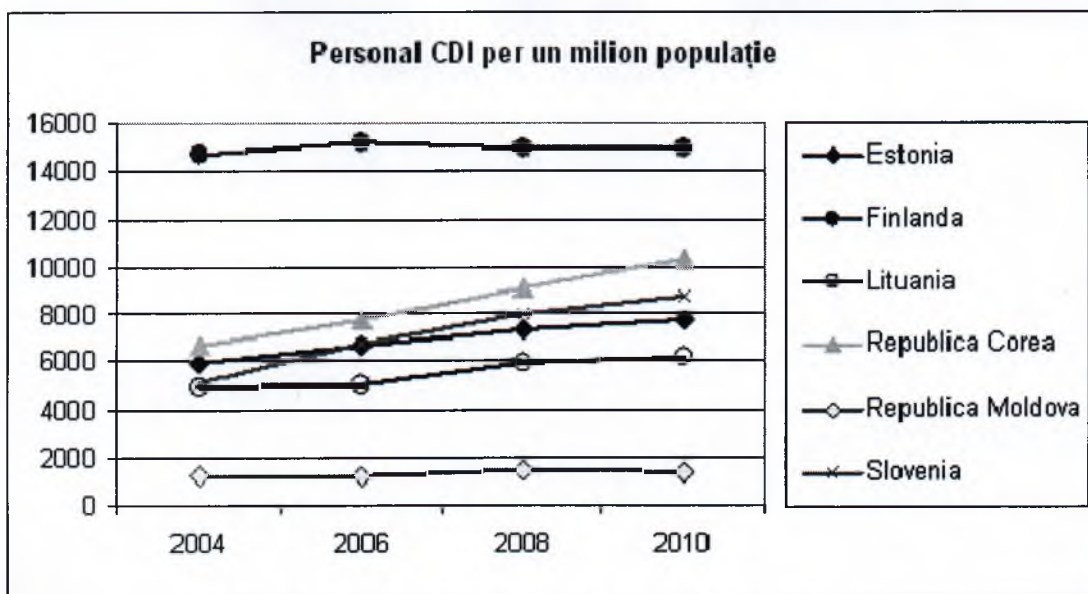

Fig. 1. Personal din CDI per un milion populație

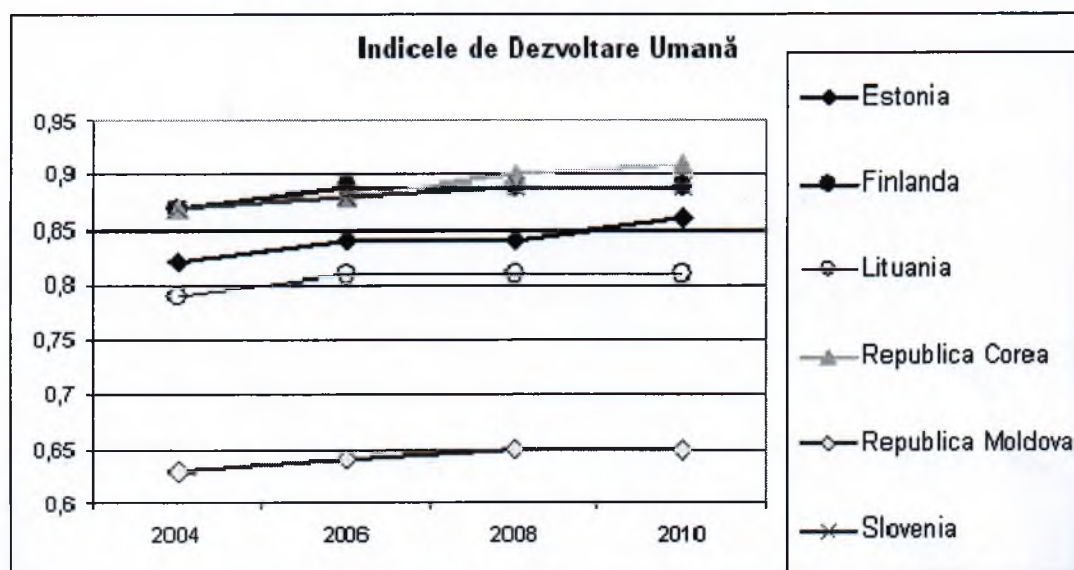

Fig. 2. Indicele de Dezvoltare Umană

Numărul de angajați în CDI în Republica Coreea anual este în creștere și a ajuns în top la Indicele de Dezvoltare Umană.

Asigurarea materială a personalului din CDI

Salariile cercetătorilor trebuie majorate, astfel încât să fie comparabile cu salariile respective în așa țări cum sunt Estonia, Republica Cehă, Slovenia. Fără această măsură restabilirea prestigiului activității de cercetare, atragerea personalului în știință, inclusiv a tinerilor capabili, va fi imposibilă. Viitoarea conducere a AȘM trebuie să coopereze activ cu Guvernul în vederea majorării salariilor și indemnizațiilor de membri ai AȘM.

Politica de asigurare a angajaților din CDI cu loc de trai demarată de fosta conducere a AȘM trebuie continuată și dezvoltată. Pe lângă apartamente ipotecare ar fi oportun de construit cămine și case de locuit puse la balanța Academiei, privatizarea cărora ar fi interzisă. Aceasta trebuie să fie unul din stimulenți pentru tinerii cercetători de a rămâne la AȘM.

Susținerea cercetătorilor de vîrsta a doua

Generația cercetătorilor de vîrsta a doua și stabilirea unor mecanisme efective de transmitere a cunoștințelor tinerilor cercetători este o condiție necesară pentru dezvoltarea CDI în Republica

B. R. R. R.

B. R. R. R.

Moldova. Cei, care în cele mai grele timpuri au păstrat tradițiile, au rămas devotați științei și au apărut principiile morale și profesionale trebuie să fie asiugrați cu condiții de lucru și de viață demne.

Crearea unui fond pensionar al AȘM, îmbunătățirea condițiilor de deservire medicală și de trai, asigurarea cu foi de odihnă și tratament la stațiuni balniere - aceste activități urmează a fi implementate în regim de urgență.

Susținerea școlilor științifice

Pentru menținerea școlilor științifice existente și crearea unor școli noi trebuie lansate programe speciale. Tradițiile acumulate de școlile existente asigură transmiterea efectivă a cunoștințelor acumulate pe parcursul deceniilor tinerilor cercetători. Programele propuse vor susține școlile științifice, dar și personalitățile notorii, cu alocarea unor resurse materiale speciale.

EFICACITATEA ACTIVITĂȚII DE CERCETARE-DEZVOLTARE

Instituția de cercetare este veriga de bază a AȘM. Eficacitatea rezultatelor științifice a instituției, subdiviziunii de cercetare, cercetătorului este o problema nu numai a AȘM, dar a întregii comunități științifice. Evaluarea propunerilor de proiecte, monitorizarea realizării proiectelor finanțate, evaluarea finală a proiectelor și peste câțiva ani după încheierea cercetărilor trebuie să fie efectuate de experți pregătiți, certificați.

Pentru a avea o expertiză cât mai obiectivă, conform experienței internaționale pentru evaluare trebuie alocate nu mai puțin de 10% din mijloacele financiare totale alocate pentru știință. Acest procent pentru proiecte mari, costisitoare este mai mic, în timp ce pentru proiecte mici se alocă mai mult de 10%.

Formele de raportare a cercetătorului, care se integrează în forma de raportare a laboratorului și ulterior a instituției dau doar o imagine cantitativă, statistică, nu și calitativă.

Pe de o parte, rezultate cu adevărat importante nu pot fi obținute la comandă (numai dacă nu este vorba de o pseudoștiință) și neapărat în fiecare an. Pe de altă parte, cercetările aplicative, dar mai ales cele fundamentale ar putea avea un efect economic și social doar peste câțiva ani în cel mai bun caz. Din acest motiv, rezultatele trebuie evaluate nu doar la încheierea termenului de realizare a proiectului. Evaluarea rezultatelor trebuie efectuată în timp.

Debirocratizarea

Birocratismul scade eficiența lucrului cercetătorilor. De câteva ori se solicită una și aceeași informație de diferite direcții din aparatul CSȘDT. La solicitarea informației nu sunt expuse clar cerințele și forma de prezentare. Ca rezultat, documentele sunt întoarse spre refacere. Pregătirea și refacerea documentelor ocupă aproape tot timpul destinat cercetării, mai ales la început și sfârșit de an.

Pentru evitarea unor astfel de situații, ar fi necesar de creat un sistem de management a activității CDI, sau paginile web ale instituțiilor trebuie să conțină atât rapoartele anuale, cât și informații suplimentare despre proiecte, colaboratori etc, care ar putea fi securizate, adică accesate doar la introducerea unor date de acces, transmise persoanelor de răspundere. O soluție comodă pentru toată lumea poate și trebuie găsită, luând în considerație nivelul de dezvoltare a tehnologiilor informaționale.

În Academie se crează diferite grupe de lucru, comisii, consilii pe diverse probleme ale domeniului CDI în care sunt incluse de regulă unele și aceleași persoane. Ca urmare se atestă o supraîncărcare a acestor persoane, astfel, încât nu le mai rămâne timp pentru cercetare. În acest context în astfel de structuri trebuie incluși și cercetători tineri, energici, creativi, care ar putea propune noi soluții inovative.

Este necesar de revăzut și de simplificat după caz regulamentele și procedurile existente. Toate deciziile luate trebuie să fie transparente, în folosul științei și cercetătorului, iar aparatul CSȘDT trebuie debirocratizat și eliberat de unele funcții, care nu-i sunt caracteristice.

CONCLUCRAREA CU ȘTIINȚA RAMURALĂ ȘI UNIVERSITARĂ

Dacă e să comparăm numărul de cercetători care participă în cercetările efectuate în cadrul organizațiilor instituționale ale AȘM cu numărul de cercetători din instituțiile universitare și ramurale, vom observa că, comparativ cu anul 2005, numărul cercetărilor din instituțiile ramurale și universități a scăzut considerabil.

Din acest motiv realizarea proiectelor de cercetare trebuie efectuată conform principoului european. În realizarea unui proiect trebuie să participe nu mai puțin de 3 organizații-partenere, din care cel puțin 2 să fie cu statut de membru diferit. Fiecare dintre partenerii proiectului trebuie să-și aibă contribuția clară în realizarea etapelor proiectului. Astfel, s-ar stabili o colaborare mai strânsă dintre specialiști din același domeniu, la aceeași tematică dar din diferite instituții.

Este necesar de atras o atenție deosebită cercetărilor fundamentale și activităților de dezvoltare tehnologică. AȘM pentru cercetările aplicative alocă de două ori mai multe finanțe decât pentru cercetările fundamentale, însă pentru dezvoltarea tehnologică (proiecte de transfer tehnologic) se alocă într-atât de puțin, încât despre un efect economic al rezultatelor cercetărilor nu poate fi vorba.

CONCLUCRAREA CU MASS-MEDIA

Academia trebuie să conlucreze mai activ cu mass-media. Ar fi util de a avea în cadrul fiecărei secții de științe câte o persoană responsabilă de relațiile cu mass-media. Rezultatele obținute și posibilitățile de implementare a acestora în practică trebuie să ajungă la potențialii investitori. Un serviciu de presă din cadrul aparatului CSȘDT cu doar 2 persoane nu este în stare să asigure o mediatizare corespunzătoare a activităților organizațiilor din CDI.

Obiectivele trasate în acest concept pot fi atinse doar cu concursul unei echipe de conducere a Academiei de Științe unite de un scop major, esența căruia constituie asigurarea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea științei și mediului inovațional din republică, dar în primul rând – pentru personalul implicat în procesul de cercetare, de cunoaștere, atât în organizațiile instituționale ale AȘM, cât și în cele universitare.

Acad. Leonid Culiuc

